

ПРВИ МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС ПРЕДСТАВНИКА ВИЗАНТИЈСКИХ СТУДИЈА У БУКУРЕШТУ¹

Крајем прошлог столећа одвојила се средње – и новогрчка (византијска) филологија од свог старог и моћног стабла класичне филологије и конституисала се, уз класичну, романску, германску и словенску филологију, као самостална и равноправна дисциплина. Главна заслуга за овај успех младе дисциплине припада пок. Карлу Крумбахеру, професору универзитета у Минхену, научењаку врло широка хоризонта и великих организаторских способности, који је вешто умео да задобије најбоље међународне представнике византијских студија за сараднике свог часописа *Byzantinische Zeitschrift*, најстаријег стручног органа за византијске студије. Паралелно и у исто доба јавља се велик и дубок интерес за византијске студије у словенској Русији и већ две године после првог броја немачког стручног часописа почео је излазити и руски стручни орган за византијске студије *Византијскій Временникъ*, који је згодно и корисно допуњавао први часопис тиме што је обраћао више пажње византијским и словенским односима и утицају византијске културе на постанак и развитак културе православних Словена. Русија је пошла још један корак напред када је оснивањем Руског археолошког института у Цариграду створила најважнији предуслов за напредовање византијских студија. Поред ових земаља, у знатној мери су неговане византијске студије у западним државама Француској и Енглеској а у новије време у Италији.

На великим националним и међународним конгресима научењака, који су право обележје заједничких веза науке, које спајају људе и народе, византиологија није била заступљена све до последњег деценија прошлог столећа. Тек на првом Међународном Конгресу оријенталиста, одржаном 1894. у Женеви, била је установљена посебна грчко-византијска секција, и од тог времена била је византиологија заступљена на свим овим конгресима, који су у разним местима држани све до почетка последњег светског рата.

¹ *Narodna Starina*, III, 1924, 78–80.

Обавештења о овоме конгресу ставио нам је на расположење уважени сарадник нашега листа синђел г-н Д-р Филарет Гранић, доцент скопског Универзитета.

Према претходном споразуму између француских, енглеских, талијанских, руских, белгијских, чешких, румунских и српских научењака, одржан је 14-19. априла ове године у главном граду Румуније Први међународни конгрес за византијске студије. Приступ на Конгрес имали су само научењаци из оних држава које се налазе у Друштву Народа, тако да Немачка, која има знатан број радника на пољу византиологије, није била заступљена на овом Конгресу. Од истакнутијих представника византијских студија који су дошли на овај Конгрес, ваља споменути: Руса Колдакова, најтемељнијег познаваоца историје византијске уметности; Енглеза Ramsay-а, писца чувених монографија из области античке и ране средњевековне географије Мале Азије; Французе Diehl-а, писца врло добрих монографија из области византијске историје VI-VII столећа монографије о историји византијске уметности Millef-а, једног од највољих познаваоца историје византијске уметности и средњевековне српске уметности; Bréhier-а, врло доброг познаваоца византијске црквене историје пре оснивања Латинског царства у Цариграду и писца ваљаних расправа из области византијске иконографије; Collinet-а, писца темељите монографије о Јустинијанову праву; Zeiller-а, писца врло ваљаних монографија из историје раног хришћанства у Далмацији и подунавским земљама; Белгијанца Grègoire-а, темељног познаваоца грчке хришћанске епиграфије и грчке агиографије; Талијана Citati-а, писца неколико добрих расправа из историје позноримског и ранијег византијског права; Румуна Јоргу, врло плодног радника, који нам је, поред збирке архивалне грађе за историју крсташких ратова, дао и две веома опсежне монографије: историју Османске државе и историју румунског народа. Од чехословачке делегације ваља споменути нашег земљака Др М. Мурка, професора чешког универзитета у Прагу. Као делегати научних установа Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца фунгирали су: професори Универзитета у Београду Др Никола Булић (античка историја), Др Владимир Р. Петковић (историја уметности) и Др Владимир Ђоровић (историја Срба, Хрвата и Словенаца), професор Универзитета у Љубљани Др Никола Радојчић (историја Срба, Хрвата и Словенаца), Др М. Ј. Мантуани, директор Земалског Музеја у Љубљани, Др М. Фр. Стеле конзерватор у одсеку за уметност при некадашњој покрајинској управи у Љубљани, Др Л. Караман конзерватор Археолошког музеја у Сплиту, и Др Ф. Гранић, доцент византиологије на Фил. Факултету у Скопљу. Делегат Бугарске био је Др Б. Филов, професор археологије на Универзитету у Софији.

Први међународни конгрес за византијске студије отворио је 14. априла у 10 часова пригодном беседом румунски престолонаследник Карол у присуности председника румунског министарског савета, румунског министра просвете, чланова конгреса, и осталих представника румунских војних и цивилних власти као и разних просветних установа. Како у пригодној беседи румунског престолонаследника, тако и у

поздравним говорима румунског министра просвете и професора Универзитета у Букурешту Јорге, представника организаторског комитета, изложен је и карактерисан велики значај византијске културе и њен утицај на развитак европске културе уопште, а специјално културе источних, православних народа, који су се налазили у непосредној сфери византијске културе. После ових беседа и отпоздрава од стране представника страних делегација, конгрес се поделио у две секције: историјско-правну и филолошко-археолошку, и у исто време се конституисао изабравши из средине 11 страних делегација председнике који су председавали у појединим седницама секција, док су као секретари фунгирали Румуни. Секције су држале своје седнице одвојено, но неколико пута одржане су и заједничке седнице секција.

Седнице секција биле су испуњене искључиво предавањима из области византијске историје, права, филологије, епиграфике, док се питањима начелног значаја која се тичу општих интереса византијских студија, нарочито међународне организације научног рада на овом широком пољу несразмерно мало пажње посветило. Од предавања била су нарочито интересантна ова: енглеског научника Ramsay-а о продирању Арапа у Малу Азију од 641. до њихова коначног прогонства са те територије у год. 965. после Хр., у коме је предавач умео врло вешто да овај спољашњи догађај доведе у везу и објасни истовременим друштвеним и финансијским приликама у византијској империји; француског научника Diebl-а о сенату и народу византијском у VII и VIII столећу, о њиховим правима, политичкој улози и друштвеном значају; француског научника Zeiller-а о датуму првог насељења на територији Источноримске империје Тота, које је Улфила у хришћанство обратио; француског научника Gay-а о јелинизму у Сицилији од IX до XII столећа с особитим обзиром на културни значај и културну улогу тамошње грчке цркве и грчких манастира који су и после пада византијске владавине вршили онде интензиван утицај на тамошњу културу; француског научника Bréhier-а о иконографској скулптури у византијским храмовима с обзиром на скулптурну иконографију у осталим земљама Истока (Јерменској, Русији, Србији и Румунији) и на Западу; руског научника Колдакова о оделу варвара у Византији; румунског научника Dragomir-а о пореклу Мавровлаха; румунског научника Constantivescu-а о укидању кметских односа у VII столећу и формирању новог аграрног поретка, које доводи у везу са фискалном реформом византијских императора из тзв. исавријске династије; румунског научника Brătianu-а о ђеновљанској колонији у Пери крајем XIII столећа, о становништву колонија, њеној организацији, администрацији, привредном и друштвеном животу.

Од наших делегата држали су предавања: Вулић о именима неких места у делу византијског историчара De aedificiis; Радојчић о утицају византијског права на постанак оне одредбе у Законику српског цара Стефана Душана којом се ограничава моћ владара, с особитим

обзиром на политичке разлоге исте позајмице; Караман о далматинској архитектури раног Средњег века и њеном односу према Византији; Гранић о садржини записа у датираним грчким рукописима XI, XII и XIII столећа.

У последњој седници уједињених секција Првог међународног конгреса за византијске студије одржаној 19. априла по подне закључено је, на предлог белгијског делегата Grégoire-a, да почевши од октобра ове године излази у Брухе Оех-у као интернационални орган за византијске студије часопис Byzantion, у коме ће се публиковати научни радови на француском, енглеском, талијанском и немачком језику. Уједно је, на предлог наше и грчке делегације, одлучено да се други конгрес одржи у Београду 1926. а трећи Конгрес у Атини 1928. године.

За време слободних часова када нису држане седнице секција, чланови Конгреса посетили су и разгледали све важније знаменитости у Букурешту и најближој околини престонице, уметничко-историјску збирку у Министарству просвете, збирку рукописа, старог новца и старих штампаних књига у румунској Академији Наука, Министарству Спољних послова и Народној банци. Министарство просвете дало је последњи дан Конгреса свечан банкет у част међународних делегација.

После завршетка Конгреса приређене су од 20-26. априла екскурзије у места која имају интересантних уметничких споменика карактеристичних са византијског утицаја, те смо разгледали буковинске манастире Воронец, Ватру, Молдовицу, Тефич и Сучавицу, град Јаш знаменит са својих интересантних храмова, краљевску капелу (саграђену крајем XIV столећа од династије Басараба) и манастир у месту Curtea Arges, некадашњој резиденцији влашких кнежева из династије Басараба, и женски манастир Хурез, као и манастир Козну (основан 1362), један од најстаријих румунских манастира. У манастиру Путни имали смо прилике да видимо један знаменит преглед српске средњевековне уметности XIV столећа са грчким натписом: плаштаницу српске царице Јефимије и кћери јој царице Србије Евпраксије монахиње.

Како организаторни комитет на челу са својим неуморним и вазда умешним проф. Јоргом, тако и румунска влада показали су према члановима конгреса највећу пажњу и предузетим мерама учинили су све да страним делегацијама боравак у Румунији што пријатнији учине. Сматрам за пријатну дужност да на завршетку овог извештаја нарочито истакнем да је наш пуномоћни министар и посланик на кр. румунском двору г. Бошко Чолак-Антић са свима члановима нашег посланства својим пријатељским, симпатичним држањем, својом далекосежном предусретљивошћу и својим заузимањем све чланове наше делегације необично и за сва времена задужио.